

נזיר מב מג

2nd ADDENDUM

משה שווערד

קינות ליום תשעה באב קינה - כא

ועל אלה אני בוכיה ועיני נגרה. זאת בזכרי אזעק במרה. חמדת ישראל כלי הקדש נזר ועטרה: טהורי לב קדושים מתו במיתה חמורה. ידו גורל מי ראשון לחרב ברורה. כנפול גורל על רבן שמעון פשט צוארו ובכה כנגזרה גזרה. לרבן שמעון חזר השר להרגו בנפש נצורה: מזרע אהרן שאל בבקשה לבכות על בן הגבירה. נטל ראשו ונתנו על ארכבותיו מנורה הטהורה. שם עיניו על עיניו ופיו על פיו באהבה גמורה. ענה ואמר פה המתגבר בתורה. פתאום נקנסה עליו מיתה משנה וחמורה:

מחזור ספרד ליום הכפורים - סדר עבודה:

וְצִנָּה הַבְּלִיעַל לְהַרְגֵם בְּכֶחַ וְלֵאֵל. וְשָׁנִים מִהֶם הוֹצִיאוּ תְּחִלָּה שְׁהֵם גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל פִּתְּחָן גְּדוּל וְרַבִּין שְׁמֵעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל נָשִׂיא יִשְׂרָאֵל. חֲטָאנוּ: כָּרַת רֵאשִׁי תְּחִלָּה הִרְבָּה מִנּוּ לְבַעַן. וְנָם לֹו הִרְגֵנִי תְּחִלָּה וְאֵל אֶרְאֶה בְּמִיתַת מְשֻׁרַת לְדָר בְּמַעוֹן. לְהַפִּיל גּוֹרְלוֹת צָנָה צָפְעוֹן. וְנָפַל הַגּוֹרֵל עַל רַבִּין שְׁמֵעוֹן: לְשַׁפֵּךְ דָּמוֹ מִהַר כְּשׁוֹר פֶּר. וּכְשֶׁנֶּחֱתַךְ רֵאשִׁי נָטְלוֹ רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְצָרַח עָלָיו בְּקוֹל מֵר כְּשׁוֹפֵר. אֵי הִלְשׁוֹן הַמְּמַהֲרֵת לְהוֹרוֹת בְּאִמְרֵי שְׁפָר. בְּעוֹנוֹת אֵיךְ עָמְהָ לֹוּחֶכֶת אֶת הָעֶפֶר. חֲטָאנוּ:

1. שו"ת הר צבי יורה דעה סימן רפב

כהן מהו שיטמא לקרוב ורחוק בבת אחת. מעשה באשת כהן שנפטרה וכשהכניסוה לבית הטהרה הובא שם גם ילד מת של איש אחר, ושאלו אם מותר לבעלה להכנס בבית זה לקיים לה יטמא - מצוה... יו"ד סי' שע"ג: ז'... אבל אם טומאת כהן לקרובים הותרה הוי כמו ריבוי בשיעורים ביום טוב שהותרה אוכל נפש אף התוספת שאין צריך לו לאוכל נפש, כיון דמלאכה אחת היא, תוספתו כמוהו, ושרי... אבל לענין טומאה שהאיסור הוא במה שנטמא הכהן, ועל הכהן הנטמא אין שום היכר של ריבוי בין אם נטמא ממת אחד או משנים, והריבוי הוא רק על המת המטמא, לכן אין כאן משום מרבה בשיעורים. עיין ביור"ד (סימן שעג סעיף ז), ולכאורה בהאי גוונא דליכא הוספת טומאה שרי אלא דיהיה מחויב לצאת ראשון טרם שיוציאוה משם דאם ימתין עד שיוציאוהו הרי הוא מיטמא את עצמו להילד.

ובענין זה אמרתי בהא דמובא בסליחות ליוה"כ גבי רבי ישמעאל כה"ג שנטל את ראשו של רשב"ג וצרח עליו כשופר אי הלשון הממהרת להורות אמרי שפר. ולכאורה איך טמא את עצמו בטומאת מת דאין זה לצורך +שאילו היה לצורך אין שום איסור, שהרי רשב"ג היה נשיא והכל מיטמאין לו, אבל שלא לצורך פשוט לו לריבוי שדין נשיא הוא כקרובים שיש בזה שתי דעות בשו"ע שם (סעיף ה), ולדעה השניה שם, אין הכהן מיטמא לקרוביו אלא לצורך. ויש להעיר שבספר מג"ח (שם) כתב שטעם מחלוקת זו בטומאת כהן לקרובים בשלא לצורך, הוא אם טומאת כהן בקרובים הותרה או דחוייה. ולענין נשיא אמרו כשמת רבי בטלה כהונה, ומלשון זה משמע שלענין נשיא הותרה הטומאה, וא"כ לכו"ע מיטמא אפילו שלא לצורך. ובפרט דאמרינן דוקא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר. ואמרתי דמירי כשהיה בבית תחת הגג ובלא"ה היה באהל המת ובזה דנגע בו לא היה הוספת טומאה כלל. דין זה שכהן אינו מיטמא אלא למת כשהוא שלם ולא כשהוא חסר, נאמר לענין קרובים, אבל לענין מת מצוה מיטמא גם לאבר, כמבואר בשו"ע (סימן שעג סעיף ב). ויעויין בלשון הרמב"ם (הל' אבל פ"ג ה"י) נשיא שמת הכל מיטמאין לו אפילו כהנים. עשאוהו כמת מצוה לכל, וכ"ה לשון הירושלמי ברכות (פ"ג) אמר ר' נסא במיתתן עשו אותם כמת מצוה. ולפי"ז אפשר שלנשיא מיטמא אפילו לאבר אחד ממנו כמת מצוה.

2. שו"ת משנה הלכות חלק ג סימן קכז

ר' ישמעאל כה"ג האיך טימא לרשב"ג להגאון המובהק מרן ר' צבי פסח פראנק שליט"א אב"ד ירושלים עיה"ק. כשזכיתי להיות בארצנו הקדושה ובקרתי אצל הגאון הגדול מרן רבי צבי פסח פראנק שליט"א אב"ד דירושלים עיה"ק בתוך השיחה העיר על מה שאמרו בפיט במוסף של יו"כ כשנחתך ראשו של רשב"ג נשיא ישראל נטלו רבי ישמעאל וצרח עליו בקול מר כשופר, והקשה הגאון שליט"א הלא כה"ג אסור לטמא למתים וא"כ האיך טימא ר"י לרשב"ג, ע"כ.

ובהשקפה ראשונה אמרתי דאפשר רשב"ג באותו מקום היה כמת מצוה שאין לו קוברים שנזיר וכה"ג מטמאין לו ושפיר טימא את עצמו רבי ישמעאל.

עוד אמרתי דכיון שרשב"ג הי' הנשיא והכל קרובין ועיין תוס' כתובות כשמת רבי בטלה כהונה ואמר רבי חיים הכהן אלו הי' בשעת פטירתו של ר"ת הי' מטמא לו ולכן הכ"נ בטלה כהונה והגאון שליט"א השיב לי דאפשר דכהן גדול אף לנשיא אינו מטמא דרך הכל קרוביו וכמו שלקרובים אינו מטמא עצמו הכ"נ לנשיא אינו מטמא.

ולאחר בקשת סליחה מכ"ג הדבר נראה מפורש בירושלמי כוותי ... פי' דהדין עם רבי חנינא דשרי ליטמא לנשיא אפי' טומאה דאורייתא דעשו אותן כמת מצוה דהכל חייבין ואפילו כהן גדול מטמא לקוברו ע"ש.

והרמב"ם פ"ג מה' אבל כתב הי' נשיא שמת הכל מטמאין לו אפילו כהנים עשאוהו כמת מצוה לכל מפני שהכל

חייבין בכבודו ועיין רדב"ז וכ"מ שם. וכן כתב רבינו נסים כתובות פרק הנושא והטעם דכשם שכהן גדול מטמא למת מצוה כך מטמא לנשיא שמפני שכבודו מרובה אין המתעסקין די לפי כבודו עכ"ל ועיין ריטב"א ור"ן וראב"ד כתובות ק"ג ב' אהא דרבינו חיים כהן ועיין טור סי' שע"ד ואגודה שפסקו כרבינו חיים משום דמדמי גדול הדור לנשיא ועיין פי' החרדים על ירושלמי הנ"ל, אלא שהתוס' כתובות בשם ר"י דחו דברי הירושלמי דרק בטומאה דרבנן ע"ש אבל אין נראה כן דעת הפוסקים. ובספר אורחות חיים יו"ד סי' ע"א ונשיא שמת הכל מטמאין לו ואוננין עליו לפי שהכל חייבין בכבודו עשאוהו כמת מצוה ע"כ.

ולפ"ז י"ל מה דאיתא במדרש חכם לב יקח מצות זה משה שבשעה שעסקו ישראל בבית מצרים לקח משה את עצמות יוסף והקושיא מפורסמת מאי חכמה איכא והלא השבע השביע ולמה דוקא שבשעה שעסקו בבית מצרים ונראה דלכאורה קשה האיך לקח עצמות יוסף הרי משה הי' כהן גדול עד לאחר שבעת ימי המילואים כמו שאמרו בגמ' זבחים (ק"א ע"ב) ושמש בבגד לבן וא"כ האיך רשאי לטמא עצמו לעצמות יוסף אבל י"ל הלא יוסף הי' נשיא וגדול הדור ועוד שהי' מת מצוה שהרי כל ישראל עסקו בביתו ולא הי' מי ללקחו וז"ש חכם לב יקח מצות שבשעה שעסקו ישראל בביתו והי' יוסף בכלל מת מצוה ולכן ויקח משה את עצמות יוסף עמו. [עיין בי"ש יו"ד סי' תמ"ח].

עוד י"ל לפי דעת התוס' ב"מ דף קי"ד שהביאו שמצאו לאליהו קובר לר"ע ושאלו אותו ולא כהן הוא מר והשיב

קברי צדיקים אינם מטמאין וכ"כ הרמב"ן ריש פ' חקת והחנך מצוה רס"ג וז"ל כי הצדיקים גמורים אינם מטמאים ולפי הדומה שהכונה לפי שגופם טהור ונקי ולא החטיא נפשם אבל סייעה לזכותם ולכן תעלה נפשם בנשיקה ועל גוים ישכון אור זרוע לעולם, ע"כ. וכבר דשו בו רבים שהרי מצינו בגמ' סוכה ועוד כמה מקומות שאמרו והיו אנשים טמאים לנפש אדם למ"ד דנושא ארונו של יוסף היו הרי מפורש דגם צדיקים מטמאים ור' אבהו דמצייר מערתא דאבות ואמרתי בס"ד לומר דבר חדש דיש חלוק בין צדיקים שמתו מיתת עצמן לצדיקים שנהרגו על קידוש השם שאין אדם נכנס במחיצתן ואותם צדיקים ודאי אינם מטמאין אבל צדיקים שמתו מיתה טבעית קבריהם מטמאין והחלוק נראה ולזה אתי שפיר בר"ע שהי' מהרוגי מלכות קברו אינו מטמא ולא כן יוסף שמת מיתת עצמו ארונו מטמא ולפי זה אתי שפיר נמי ברבי ישמעאל שנטמא לרשב"ג שהוא הי' ג"כ מההרוגי מלכות ולכן שפיר אינו מטמא והי' רשאי לנטלו.

3. הפלאה על כתובות דף קג/ב

תוס' ד"ה אותו היום וכו' היינו קדושת כהונה. הנה בפסחים דף ע"א משמע דבנשיא שמת רוב הציבור מטמאין אע"ג שיעשו הפסח בטומאה ונראה מזה דה"ה טומאת כהנים והטעם דה"ל כטומאת קרובים דהכל כקרובים אצלן ... אי נמי יש לומר דלא עדיף מצוה לטמא לנשיא מטומאת קרובים דלא דחי עבודה כדאיתא ריש פרק קמא דמגילה וכיון דאם יטמאו תו לא יוכלו לקיים מצות הגיגה כל ז' לא דחי והקריבו חגיגה תחילה וכן משמע קצת בהריגת רבן שמעון הנשיא שטימא ר' ישמעאל כהן הגדול עצמו ...

4. פנים יפות על במדבר פרק יט פסוק יד

זאת התורה אדם כי ימות באהל וגו', ואח"כ בשבת דף פ"ג לעולם אל ימנע אדם עצמו מן התורה אפילו בשעת מיתה, אר"ל אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל וכו', ויש להבין ענינו בכאן ע"פ מ"ש התוס' בסוף כתובות דף ק"ג ע"ב ד"ה אותו ר"ת הייתי מטמא לו וכו', דבטלה כהונה במיתת צדיקים גמורים, וז"ל הרמב"ן הנפטרין בנשיקה לא יטמאו מן הדין והוא שאמר צדיקים אינם מטמאין ... ולכאורה יש להביא ראיה מהא דאיתא בקינה דארזי לבנון במיתת ר"ש נטל ר' ישמעאל כ"ג ראשו ושם פיו אל פיו וכו' ע"כ דליכא טומאה בצדיקים, מיהו יש לדחות די"ל שהיה בבית שיש עליו תקרה דבל"ז כבר נטמא בטומאת אוהל, ועיין בי"ד סי' שע"ג בהג"ה אבל בעוד שהוא עוסק במתו מותר לטמאות אף לאחרים, ואין להביא ראיה ממ"ש התוס' בחגיגה [ז' ע"א ד"ה אף עצרת] בשם הירושלמי דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננים והקריבו חגיגה למחר, קשה דהא צריכין כל ישראל לטמאות א"ע כדאיתא בפסחים דף ע' היכא דמית נשיא והאיך הביאו החגיגה, אלמא דאין צדיקים מטמאים, אך ז"א ד"ל שכבר חל עליהם חובת חגיגה לא דחי מצוה דטומאה משא"כ באנינות דיש לקיים שניהם דיכול להקריב למחר: